

Az emberek

Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák

6. évfolyam

Programcsomag: Én és a világ – Ember és környezete

A modul szerzője: Tomposné Tóth Ibolya

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	11-12 évesek
Ajánlott időkeret	3 × 45 perc
A modul közvetlen célja	A tanulók csoportmunkában tanulmányozzák a településükön élők életformáját, mindennapi gondjait, megélhetésüket, lehetőségeiket, hangulatukat, életvitelüket. Mindezt összehasonlítják a saját lakókörnyezetükben tapasztaltakkal. A megszólítás, a beszélgetés elemeinek gyakorlása. Hogyan őrizték meg a hagyományok az ember és a természet kapcsolatát? A változás folyamatának megértése.
A modul témái, tartalma	Témák: Természet és társadalom-földrajzi környezetünk, lakóhelyünk; Környezet, környezetvédelem Tartalom: Az erdei iskola környezetében élő emberek életmódjának, hétköznapijainak és hagyományainak megismerése
Megelőző tapasztalat	Az eddig megismert tananyagtartalmak (ember- és társadalomismeret; etika; hon- és népismeret; tánc és dráma; kerettantervi modulok); az előző évben erdei iskolázott tanulók anyagának kiállítása, szakköri feldolgozása; tanulmányi kirándulások; a megérkezéskor célszerű faluséta
Ajánlott továbbhaladási irány	Bemutató előadás az iskolarádióban az erdei iskola tapasztalataiból, a jeles napokhoz kapcsolódóan. A tapasztalatok beépítése a helyi tantervbe az évfolyamnak megfelelően, kapcsolása a tananyagtartalmakhoz.
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önismerttel összefüggő kompetenciák: önállóság, önismeret fejlesztése Önszabályozás: tolerancia A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: információkezelés, problémakezelés Társas kompetenciák: kommunikációs készségek, együttműködési képesség, empátia, kapcsolatteremtés, kapcsolatkezelés
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember a természetben; Földünk-környezetünk; Magyar nyelv és irodalom; Ember és társadalom; Életvitel és gyakorlati ismeretek; Művészetek (vizuális kultúra); Testnevelés és sport Tantárgyakhoz: természetismeret; földünk és környezetünk; magyar nyelv és irodalom; ének-zene; történelem; technika és életvitel Modulokhoz: Erdei iskolába megyünk!; Robinson utódai; Erdei iskola nálunk; a Föld és az élővilág érdekességei
Támogató rendszer	Helytörténeti kiadványok, helyi önkormányzat, szülők, pályázati szervek, pedagógusok (szaktanár kollégák)

Módszertani ajánlás

Az erdei iskolának természetesen nem csak erdő lehet a helyszíne, de mindenképpen a természetben, a lakóhelytől távol szerveződik. Leggyakrabban az élővilág személyes élményeket nyújtó vizsgálata a célja, de bármely más tantárgy vagy több tárgy együtt szervezheti ilyen módon a tanulást: lehet nyelvi, irodalmi, történelmi, zenei vagy kézműves tevékenység is a célok között.

Általában igaz, hogy a vizsgálatra kiszemelt terület több szempontú és széles látókörű felderítése a célunk. Célja a földtani és az élő értékek mellett az épített értékek – települések, műemlékek – megismerése is. A vendéglátó terület történelmével, lakóival, lakosságának sorsával is megismerkednek az osztályok. A természeti környezetbe tervezett erdei iskola valószínűleg valamelyik kis településen, faluban vagy annak közelében lesz. Várhatóan egy ugyancsak kis település diákjai jutnak el egy másik faluba, városi gyerekek falura, esetleg fordítva.

Ez a modul arról szól, hogyan vegyünk fel a kapcsolatot az erdei iskola környékének lakóival, és hogyan alkossunk képet az életükről. Célja az érdeklődés felkeltése a lakosok, az életük és a lakóhelyük iránt, a személyes kapcsolatteremtés módjainak megteremtése, az ismerkedés. Mindenképpen kerüljük el, hogy diákjaink vizsgálati objektumokat lássanak az emberekben. Ne a messziről jött utazó és a bennszülöttek képét idézzük fel, hamis felsőbbrendűségi vagy kisebbségi érzést se ébresszünk bennük. Diákjaink riportokat fognak készíteni, beszélgetni fognak az emberekkel, összehasonlíthatják a mindennapjaikat a saját életükkel.

A felkészülés során mindenekelőtt mi magunk, pedagógusok keressünk információkat a környékről. Helytörténeti kiadványokból, a környező nemzeti parkok ismertetőiből, az erdei iskola működtetőjétől, esetleg a település internetes honlapjáról tájékozódhatunk. Vegyünk fel a kapcsolatot az önkormányzattal, a polgármesterrel, és – ha van – az iskola vezetőjével és tanáraival, jelezve a szándékainkat. Egyeztessünk időpontokat a helybeliekkel, jelezzük, hogy ismerkedni, beszélgetni szeretnénk velük. Azt azonban előzzük meg, hogy feszülten, túlságosan felkészülten, netán bemutatkozó műsorral várjanak minket. A vendégszeretetüket sem akarjuk próbára tenni. Természetesen, ha lehetőséget kapunk arra, hogy a polgármester vagy a jegyző fogadja a gyerekeket, fogadjuk el a részletesebb szóbeli tájékoztatását, ha már felkészült erre. Akkor se legyünk udvariatlanok, ha ez veszélyezteti a tervezett időbeosztásunkat, de valójában kötetlenebb riport készítésére ajánlott rávonnunk őket és a település más lakóit is. A felkészülés időszakában irodalmi adatok és képek alapján a diákjaink is ismerkedjenek meg (amennyire lehet) a helyszínnel és a tájnak az értékeivel, ahová megyünk.

Mindenekelőtt mutatkozzunk be: miért, milyen szándékkal vagyunk itt, az erdei iskolában? Mondjuk el, hogy érdeklődünk a környék és a település lakói, értékei iránt is, és ők a leginkább hivatottak arra, hogy azokat bemutassák nekünk.

A riporter diákcsoportok készüljenek fel arra, hogy a riportalany visszakérdez. Tudunk-e például saját településünkről annyit, amennyit másoktól elvárunk? (Milyen eredetű a mi településünk, és mit jelent a neve? Mit ábrázol a címere? Mekkora a lélekszáma? Hol dolgozik a legtöbb ember, mi adja a megélhetésüket? stb.) Riportalanyok: a polgármester; egy idős ember (esetleg a falu legidősebb embere); egy vagy néhány mesterember (pék, kereskedő stb.); gazda (szőlősgazda, egy szép kert tulajdonosa stb.); a diákjainkkal egykorú gyerekek (ha a riport elkészítése egy barátságos focimeccsel folytatódik, akkor igazán eredményes volt a kapcsolatteremtés).

A gyerekek saját kérdéseiket előzetesen, a felkészülés során fogalmazzák meg. A kérdéseket azonban bővítsük a helyszínen (melléklet). Nem kell minden kérdésre – kérdőívvezéshez hasonlóan – választ kérniük, ha valamiről több érdekes mondanivalója van a riportalanyoknak. Soha nem láthatjuk előre, hogy mit fogunk felfedezni, mit tudunk meg, ezért érdekes a feladat.

A riportkészítéshez tollra és jegyzetfüzetre (munkafüzet), a hangfelvételhez magnóra és mikrofonra (vagy más hangrögzítő eszközre) lehet szükség. A fényképezőgép (lehetőleg digitális, csoportonként egy-egy) nagyon fontos, mert ezzel örökítik meg a tanulók a látottakat. A beszélgetésekről készíthetnek hangfelvételt, de csak akkor, ha ehhez a megkérdezett emberek is hozzájárulnak. Ez azonban gátlásossá teheti mindkét felet, jobb tehát, ha a riporterek jegyzetelnek, illetve fejben rögzítik, amit hallanak. Ezért előnyös, hogy valójában riportercsoportok kérdezősködnek. Feltétlenül készítsenek azonban fényképeket a riportalanyokról és az általuk bemutatott épületekről, tárgyakról.

Az utolsó 10 percben történjen az értékelés, amely során minden csoport értékeli minden csoport teljesítményét.

A csoportokon belül a tagok maguk válasszanak feladatot (pl. kérdező, jegyző, technikai felelős, fényképész, összegző stb.) a riport idejére. (Ezek a feladatok nem keverendők össze a szerepkártyákkal.)

A modul lezárása egy az emberi élet fordulóíhoz kapcsolódó szokások (pl. falusi lakodalom) eljátszásával történhet. Ez most nem fért bele a 3 tanítási órába, de az erdei iskolába érdemes egy estét ezzel eltölteni.

Speciális javaslatok az értékeléssel kapcsolatban

A személyes érzékenység figyelembevétele. A riportkészítése során fontos, hogy minden csoporttagnak legyen személyre szóló feladata. Az értékelési mód és a tartalom összefüggésének megvilágítása.

Aki értékeli	Amikor értékeli	Amit értékeli	Az értékelés módja
Tanuló (önértékelés)	A feladatok végén; a modul végén	Érzelem, tevékenység, munkafolyamat, a munka során adó nehézségek megoldása, konfliktuskezelés	Kézfelemelés, Vélemény nyilvánítása
Csoport	A modul végén	A feladatmegosztás sikere, aktivitás, döntési képesség	Vélemény nyilvánítása
Pedagógus	A feladatok végén	Kreativitás, aktivitás, tevékenység, együttműködés	Megfigyelés előre meghatározott céllal, Szóbeli visszajelzés
Polgármester	A riport végén	Aktivitás, érzelmek, viselkedés, felkészülés, szimpátia, bizalom, hangulat	Elégedettségi teszt, értékelőlap (lásd 1. melléklet)
A legidősebb ember	A riport végén	Aktivitás, érzelmek, viselkedés, felkészülés, szimpátia, bizalom, hangulat	Elégedettségi teszt, értékelőlap (lásd 1. melléklet)
Mesterember	A riport végén	Aktivitás, érzelmek, viselkedés, felkészülés, szimpátia, bizalom, hangulat	Elégedettségi teszt, értékelőlap (lásd 1. melléklet)
Lakosság	A riport végén	Aktivitás, érzelmek, viselkedés, felkészülés,	Elégedettségi teszt, értékelőlap

		szimpátia, bizalom, hangulat	(lásd 1. melléklet)
Hasonló korú gyermek	A riport végén	Aktivitás, érzelmek, viselkedés, felkészülés, szimpátia, bizalom, hangulat	Elégedettségi teszt, értékelőlap (lásd 1. melléklet)

A modul mellékletei

Tanári mellékletek

- P1 – Előkészület
- P2 – Csoportfeladatok
- P3 – Kérdések a kérdőívekhez
- P4 – Interjú
- P5 – Bemutató
- P6 – Értékelőlap a pedagógusnak

Diákmellékletek

- D1 – Szerepkártyák a téma feldolgozásához
- D2 – A csoportok feladatai
- D3 – Értékelőlap